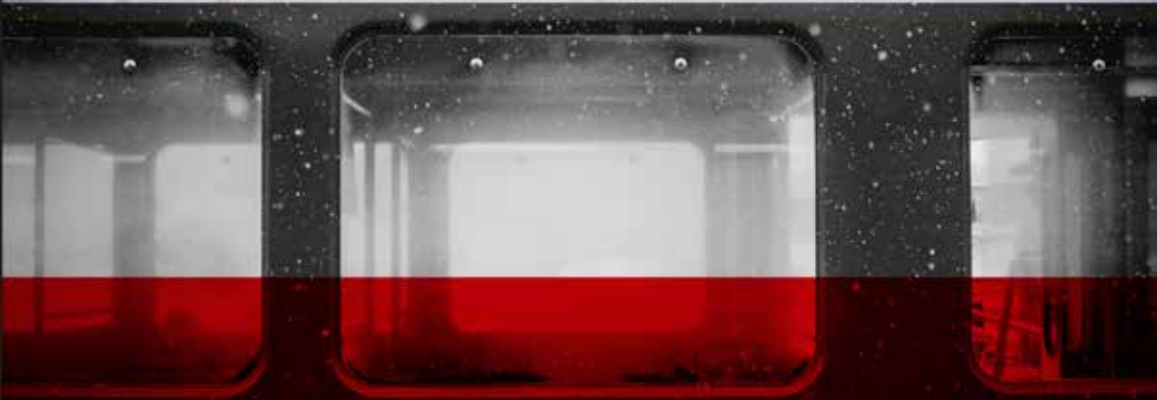

Mònica Batet

NEU, ÓSSOS BLANCS
I ALGUNS HOMES
MÉS VALENTS QUE ELS ALTRES

Meteorα

Mònica Batet

Neu,
óssos blancs
i alguns homes
més valents que els altres

LLEGIR EN CATALÀ
ASSOCIACIÓ D'EDITORIALS INDEPENDENTS

Editorial
Meteorα

Neu, óssos blancs i alguns homes més valents que els altres

© Mònica Batet Boada, 2015

Reservats tots els drets d'edició per

© Editorial Meteora SL

Gran Via de les Corts Catalanes, 794, ent. 1a

08013 Barcelona

Tel. 93 265 56 54

www.editorialmeteora.cat

contacte@editorialmeteora.com

Primera edició: novembre de 2015

ISBN: 978-84-943629-8-9

Dip. Leg.: B.23767-2015

Disseny de la coberta: Eduard Serra

La redacció d'aquesta obra ha rebut un ajut per a la creació d'obres literàries de la

Institució de les Lletres Catalanes

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

SENSE L'AUTORITZACIÓ ESCRITA DE L'EDITOR, QUEDA RIGOROSAMENT PROHIBIDA, SOTA LES SANCIONS ESTABLERTES PER LA LLEI, LA REPRODUCCIÓ TOTAL O PARCIAL D'AQUESTA OBRA A TRAVÉS DE QUALESVOL PROCEDIMENT MECÀNIC O ELECTRÒNIC, INCLOENT-HI LA REPROGRAFIA, LA DIFUSIÓ PER XARXES TELEMÀTIQUES I LA DISTRIBUCIÓ D'EXEMPLARS D'AQUESTA EDICIÓ MITJANÇANT LLOGUER O PRÉSTEC PÚBLICS.

Neu, óssos blancs i alguns homes
més valents que els altres

*The snow is all melting and everything's afloat.
If it goes on much longer we shall have to
turn the tent upside down and use it as a boat.*

PATRICK KEOHANE

Dues maletes

Aquesta és la segona maleta que faig. Uns tres anys enrere vaig haver de fer la primera. Era una maleta més aviat vella, d'un color verd fosc, que costava de tancar. M'hi vaig asseure a sobre per aconseguir-ho i quan vaig arribar aquí no s'obria de cap manera. Vaig haver de fer servir un ganivet i trencar-ne la cremallera. El que vaig pensar, tot seguit, va ser que si havia de tornar a marxar n'hauria de comprar una altra, i això és el que ha passat. He hagut d'agafar tres tramvies diferents perquè les botigues de maletes en aquesta ciutat encara no són abundants. Així, doncs, he necessitat més hores de les que em pensava per trobar una maleta prou gran i no gaire cara per aquest viatge. Fins i tot, he hagut de negociar el preu amb el propietari de l'establiment. He hagut de dir-li que necessitava una maleta on cabessin anys de la meua vida i que pogués suportar la segona classe. Em sembla que ha estat just llavors quan aquell home m'ha mirat de dalt a baix. No calia ser gaire intel·ligent per adonar-se que si estava intentant aconseguir una maleta barata no estaria asseguda amb els senyors que es poden permetre allargar les cames mentre llegeixen el diari. En algun moment de la nostra negociació m'ha demanat on anava i, quan li he dit el destí, m'ha preguntat si m'hi esperava algú perquè havia sentit dir que aquella ciutat no era fàcil per a un estranger.

He sortit d'aquell establiment amb una maleta gairebé més alta que jo. M'han dit que pesava més de deu quilos i m'han assegurat que resistiria anys. M'imagino que per fer-se el simpàtic el propietari

ha exclamat, Espero que estant tan prima, pugui arrossegar-la. He intentat no ofendre'm i li he respost, He arrossegat coses pitjors. Els dos hem rigut. Després d'uns segons de dubte aquell home s'ha ofert a acompanyar-me fins al tramvia. Hauria volgut dir-li que no, però fa dies que amb els nervis del viatge menjo més aviat poc i no volia que ningú em veiés aturant-me cada dos per tres. Sospito que durant el trajecte que separa la seva botiga del tramvia aquell home m'ha volgut fer alguna pregunta sobre quin era el motiu del meu viatge. Però, en comptes d'això, m'ha explicat que darrerament s'estaven venent moltes maletes, tot i que m'ha assegurat que feia mesos que no en venia cap de tan gran com la meva. S'ha acomiadat desitjant-me un bon viatge i m'ha confessat, amb certa vergonya, que no era gaire bo fent maletes. Jo li he respost, intentant que la maleta no em caigués, Cregui'm que jo tampoc.

Recordo aquella primera maleta i com vaig decidir amb relativa rapidesa que volia anar-me'n. Durant alguns dies vaig fer una llista, que vaig ocultar sota el matalàs, amb les peces de roba que eren indispensables. Vaig agafar dues jaquetes gruixudes, una bufanda i només un parell de guants. També botes, algun barret d'hivern i diversos jerseis de coll alt. No vaig agafar roba d'estiu perquè vaig pensar que ja en compraria, com també compraria raspall de dents, xampú i altres productes d'higiene personal. Va ser una maleta que vaig fer d'amagat perquè, encara que la decisió estava presa, ningú no ho podia saber, si més no en aquells moments.

Des que vaig veure que anar-me'n era la millor opció, vaig tenir clar que no podia deixar enrere certs objectes que des de feia anys m'acompanyaven i eren amulets a la meva vida, i m'importava poc que pesessin o que la maleta després costés de tancar. Així, doncs, vaig ser una lladre dins de la casa en la qual havia viscut des dels vuit anys i, de nit, vaig agafar el llibre *Expedició al Pol Sud* de la biblioteca que l'avi tenia a la golfa. Vaig entrar a la seva habitació

l'últim matí que era en aquella casa i vaig agafar-ne el *Llibre d'estil* i el suplement del diari del 30 d'abril de 1965, que ell per alguna raó continuava conservant. L'últim dia va ser, sens dubte, el pitjor. Durant el sopar vaig témer que arribés alguna pregunta que jo fos incapaç de respondre, però afortunadament no va ser així i, tot i que les hores van avançar lentes, no va haver-hi sospites de cap mena. Vaig tenir aquells tres objectes que no em pertanyien dins de l'últim calaix de l'armari i la maleta sota del llit fins una hora després que l'avi se n'hagués anat a dormir. Llavors vaig agafar un quadern verd a l'atzar, vaig recuperar el *Manuel de grammaire française* del segon prestatge del meu dormitori i vaig començar a fer el que es podria considerar la meva primera maleta.

Recordo que vaig fer-la sabent del cert que la relació amb el meu avi s'acabaria just quan compregués que me n'havia anat. No em tornaria a acceptar a casa seva i jo, probablement, deixaria de tenir notícies dels meus pares. El coneixia massa i sabia que ho valoraria només com una traïció. No entendria que els motius que m'empeyien a haver de marxar eren l'avorriment i la incomoditat de poder-me trobar l'home del tren en qualsevol lloc. I malgrat aquestes conseqüències, que no eren imaginàries, vaig agafar aquella maleta vella que hi havia a la golfa i em vaig passar dos matins gairebé sencers intentant treure-li aquella olor d'antiga. A l'hora d'organitzar-la, vaig començar per les peces de roba més petites. Així, doncs, vaig col·locar sota de tot la roba interior, mitges i mitjons; en un segon pis, jerses de coll alt, faldilles i pantalons; al tercer pis, les dues jaquetes gruixudes i a sobre de tot aquests cinc objectes sense els quals hauria estat incapaç de venir a viure aquí.

No m'agrada fer maletes perquè és una ciència que no domino, tanmateix anar-me'n s'ha convertit una vegada més en necessari. Aquest viatge, de totes maneres, ha estat més pensat. Per poder-me'n anar he hagut d'omplir sol·licituds, passar dues entrevistes i esperar una

autorització per agafar un tren cap a un altre país. Per a aquest se-
gon viatge he comprat una maleta més gran i no només perquè la
cremallera de l'altra estigui espatllada, sinó perquè amb els anys els
records s'acumulen. Tinc clar que vindran amb mi els cinc objectes
de la primera maleta, seria incapaç de deixar-los en aquest pis, però a
aquests objectes n'afegiré d'altres. Els necessito prendre per saber del
cert que la vida que he viscut aquests darrers anys ha estat de veritat.
Segurament, m'hi he gastat uns diners que més endavant necessitaré,
però sense espai no puc viatjar. He decidit prendre com menys roba
millor: jerseis, bufandes, pantalons, algunes faldilles... L'abric de qua-
dres petits negres i blancs, evidentment, me l'enduc posat i, també,
prenc un paraigua perquè on vaig, pel que tinc entès, hi plou sovint.

La maleta, aquesta vegada, està ordenada de manera molt diferent.
Així, doncs, com que viatjo podríem dir que amb més records, he
decidit col·locar la roba als pisos de dalt i els objectes a sota. Al su-
plement del diari del 30 d'abril de 1965, al *Llibre d'estil*, al quadern
verd, a l'*Expedició al Pol Sud* i al *Manuel de grammaire française*, hi he
afegit el recull de contes del meu pare, els més de cinc-cents fulls de
tesi enquadrats, l'informe sobre les meves companyes de feina, la
guia de París i aquestes tres fotocòpies que he deixat dins del sobre
amb què el noi de la tesi me les va donar i que he col·locat dins del
llibre del meu pare. No ha calgut, com va passar tres anys enrere,
que hagués d'agafar res d'amagat perquè tot era en un lloc visible de
la meva habitació. Afortunadament he pogut tancar aquesta segona
maleta sense problemes. De moment, la cremallera sembla intacta.
Estic convençuda que m'he oblidat de moltes coses i que quan torni
a obrir-la pensaré en tot el que hauria hagut de prendre, però sé que
el que és important de debò en aquests moments ja és dins.

• •

PRIMERA MALETA

Suplement de diari del 30 d'abril de 1965

Vivim en un país fred. Comença a nevar a l'octubre i fins a finals de març el paisatge és d'una blancor feridora. Al maig, hi comença a haver bastants dies grisos i algun en què el sol surt unes quantes hores. Les tempestes fortes de neu es produeixen entre gener i febrer. El món s'atura durant aquests dos mesos. A les escoles només es fan classes si la neu ho permet i les botigues no obren a la tarda. A les cinc els carrers es buiden completament i es fa difícil trobar algun taxista que s'arrisqui a acompanyar-te fins a casa per molts diners que li puguis oferir. Diuen, però, que al nord és molt pitjor i que, per això, cada vegada les ciutats d'aquella zona del país tenen menys habitants. Diuen també que allí la gent està poc alfabetitzada perquè els professors més qualificats no hi volen treballar i que si hi treballen és perquè el govern els ha castigat. Pel que sembla, moltes dones necessiten tractament per poder suportar tot aquell fred, però aquí tampoc el suportem i els hospitals a l'hivern estan plens de pacients que afirmen no saber ben bé què els passa. Durant mesos només sortim de casa per anar a treballar. La foscor sembla que no s'hagi d'acabar. Les hores de llum són només entre tres i cinc, i si al metro o al tramvia algú riu o parla una mica alt, hi ha un silenci tens perquè la por que vinguin els soldats i se l'enduguin hi és sempre.

Potser és veritat i portem el fred a dins. Ens han educat per parlar poc i per acceptar-ho gairebé tot. No sé si molts de nosaltres, malgrat les queixes quan veiem caure les primeres volves de neu, seríem capaços de viure dins d'un altre paisatge. No sé si tota aquesta gent del nord que no fa sinó lamentar-se del mal temps podria viure al centre del país quan tot es desglaça i el verd apareix de sobte. Certament, tenen raó els que afirmen que aquí tot sembla que comenci a l'abril i que les decisions importants només es puguin prendre a partir d'aquest mes. Així, doncs, es freqüent escoltar, A l'abril ja et diré el què o Ja ho farem al mes d'abril, que el dia és més llarg. I normalment sempre és o ha estat així. A inicis d'abril s'acaba la neu i es poden començar a fer plans, però el 1965 les coses van ser molt diferents. Entre el 16 i el 28 d'abril d'aquell any el país va patir la tempesta més forta de neu que es troba documentada i la majoria de ciutats del centre i del sud es van sumir en un caos que va ser difícil de resoldre.

M'imagino que l'avi va conservar aquest suplement de diari per tota la neu que va caure aquells dies i per l'excepcionalitat del fet. El recordo, els primers anys de viure amb ell, rellegant algun dels articles després de sopar. Mirant-se les fotografies dels cotxes coberts d'aquella capa blanca i exclamant gairebé meravellat, I tu vas arribar llavors. Crec que començava sempre amb aquesta mateixa afirmació i després seguia narrant la història amb el M'havien dit que a la capital nevava i jo havia respost que no m'ho creia. Allò era impossible. No podia nevar durant la segona quinzena d'abril. Saps perfectament que aquí mai no neva durant la segona quinzena d'abril. El febrer o el març, sí, però a mitjan abril... Qui s'ho pot creure? Després, a primera hora de la tarda, va venir un home a casa perquè l'ajudés a redactar una carta i va assegurar-me que a trenta quilòmetres nevava. I jo vaig afirmar, una altra vegada, que no m'ho creia. Li vaig preguntar, continuava l'avi, si ho havia vist amb els seus propis ulls o li ho havien dit. Evidentment, aquell home em va respondre que

li ho havien dit i vaig haver-li d'argumentar que feia gairebé més de tres setmanes que ja no nevava. Tot allò eren només invencions de gent que no sabia com passar la tarda. Tanmateix, deia, aquell home no em va enganyar perquè una hora després el cel es va tornar de cop d'un color gris que no anunciava pluja, sinó una altra mena de fenomen meteorològic. I la neu va arribar, primer tímida i amb poques hores es va convertir en devastadora. El teu pare va trucar-me sis o set vespres després que tot plegat hagués començat i va dir-me que el dia següent et portarien amb mi, que ells havien d'anar-se'n i jo vaig cridar-li que estava boig. No aconseguiria arribar de la capital fins aquí de cap manera i ell va respondre'm que tenia amics que l'ajudarien a agafar el tren adequat.

Durant tots aquells dies només vaig sortir al carrer una sola vegada i va ser una sortida de poca estona, afirmava l'avi que mai no explicava per què s'havia mogut de casa. El que deia a continuació normalment era, Jo que a les tardes sempre tenia visites, vaig trobar-me sol. El dia següent d'haver mantingut aquella conversa telefònica amb el teu pare no vaig tenir ni tan sols ganes de llegir i vaig passar les hores davant de la llar de foc intentant fer fora aquell fred del cos. Vaig encendre la ràdio per deixar de pensar i l'única informació que vaig escoltar va ser que, tot i que la neu no era tan forta, mig país continuava aturat. Es recomanava calma i no sortir de casa si no era estrictament necessari. Vaig trucar al pis dels teus pares i no em van respondre. Vaig insistir esperant que potser així es posarien al telèfon. Vaig pensar, recordava l'avi, que el meu fill s'equivocava si havia intentat agafar ja fos un tren o un autobús per arribar fins aquí. Has d'entendre que jo aleshores ja tenia més de cinquanta anys i mai abans no havia vist una nevada com aquella. Sí que ens havíem quedat alguns dies sense llum quan era petit i se'ns havia prohibit moure'ns de la ciutat, però aquella neu contínua, creu-me que per a mi era una novetat. No et menteixo si afirmo que durant unes hores us vaig donar per perduts. Per això, quan vaig sentir que trucaven

a la porta, vaig esperar únicament una mala notícia i, en comptes d'això, vas arribar tu, embolicada amb una bufanda verda i vermella i un abric que t'arribava per sota dels genolls.

L'avi, de petita, va explicar-me la història de la meva arribada tantes vegades que mai no vaig sentir cap necessitat de llegir aquest suplement. No va ser fins l'últim dia de ser a casa seva que vaig descobrir-lo entre molts altres diaris i revistes que tenia dins del seu dormitori, i vaig decidir fer-hi un cop d'ull possiblement per fer fora la por d'abans d'anar-me'n. El suplement té deu pàgines plenes d'informacions poc optimistes i de fotografies de les diferents ciutats del país cobertes per un gruix de neu que les converteix gairebé en idèntiques. La portada és una plaça plena d'homes abrigats amb barrets de pell i grans abrics que estan fent cua per pujar en uns camions militars. A sobre d'aquesta fotografia, el títol diu: «Dotze dies de nevada intensa». Pel que comenten els articles interiors, va nevar gairebé dues setmanes sense treva i les conseqüències van canviar l'ànim de gairebé tothom. De fet, he sentit sovint com la gent més gran del país es refereix a l'any 1965 com l'any de la Gran Nevada. Tota la pàgina cinc, per exemple, està dedicada exclusivament a la circulació dels trens. En un article bastant extens s'explica que, com que ningú va preveure la nevada, van ser molts els treballadors que van agafar el tren com cada dia per anar a fàbriques o a oficines, i llavors es van trobar que en algun moment del recorregut el tren va aturar-se i els llums dels vagons es van apagar. Quan els soldats van entrar per dir-los que més o menys lluny nevava, tothom va sospitar que aquella no podia ser la veritat perquè la situació del país en aquells moments era complicada. Ningú prou assenyat no es va ni tan sols atrevir a creure que el dia 16 d'abril una tempesta de neu pogués estar inutilitzant la circulació de trens. Així, doncs, va haver-hi una sèrie d'especulacions en veu baixa a les quals, passades unes hores, se'ls va atorgar el valor de reals, perquè la nevada no va ser ni immediata ni generalitzada, sinó que va començar a partir de

dos quarts de set del matí a la zona més central i no va arribar a les ciutats del sud fins passades les sis de la tarda.

Més endavant, en una entrevista que hi ha a la dreta de la pàgina sis, un home afirma que ell i centenars d'altres passatgers van haver d'estar més de quaranta hores dins del vagó. La història no és agradable. Primer explica que de dilluns a divendres agafa el tren a les set del matí. El seu trajecte normalment és de quaranta minuts, tret que passin els soldats. Comença a treballar a les vuit, però la seva oficina és molt a prop de l'estació. Les normes són estrictes. Tothom ha de ser puntual: tres incompliments en l'horari en un mes poden suposar l'acomiadament i el trasllat en alguna ciutat allunyada de la capital. Per això, quan l'home veu que el tren s'atura de cop i li pregunta a la senyora que seu davant si sap què passa, i ella li respon que malauradament no, comença a mirar el rellotge obsessivament. Des de la finestra l'únic que veu és un camp, en aquells moments, verd. El cel estrany i la neu arriben una hora i mitja més tard. Durant aquella llarga estona, la incertesa és total. L'home de l'entrevista no pot deixar de pensar que té dos fills petits. Un soldat arriba quan ja són les nou tocadetes i els diu —m'imagino que amb la manera que encara avui tenen els soldats d'aquest país de comunicar les notícies— que no sap quan tornarà a circular el tren i que intentin mantenir la calma.

Segons explica l'entrevistat, quan algun dels viatgers pregunta el motiu d'aquella aturada el soldat es limita a afirmar que aviat ho veuran, i aproximadament una mitja hora després arriben el fred i la neu. El canvi de paisatge és ràpid i absolut. Cada hora esdevé una còpia de l'anterior. A fora només hi ha una atmosfera difícil de definir. Quan es fan les vuit del vespre entra un altre soldat al vagó i els comunica que hauran de passar la nit allí. L'entrevistat, que només tem pel seu lloc de treball, li pregunta si la tempesta és generalitzada, i quan el soldat li respon que sí, sent un cert alleuge-

riment. Els donen mantes i espelmes, però la nit és massa freda per aconseguir adormir-se. Al dia següent els reparteixen pa i begudes calentes, la neu continua i les informacions són poc concretes. No és fins a la matinada del segon dia que els desperten i els fan caminar enmig d'una foscor que espanta. En cap moment els diuen que passarà després. La neu cau, i ells caminen i caminen dins de tot aquell blanc. En algun punt indeterminat veuen una filera de llums i, més lluny encara, unes tendes de campanya improvisades que els serviran d'aixopluc fins que la nevada s'acabi.

Un article col·locat a la part inferior de la pàgina vuit, titulat «Col·laboració absoluta», explica com tot el país va treballar per fer front a aquella nevada inesperada. Homes i més homes van haver de sortir al carrer per fer desaparèixer la neu i posar ordre a una situació difícil de resoldre. Als ajuntaments de pobles i ciutats es van publicar llistes amb els noms i cognoms de tots aquells que tenien més de setze anys. També es van distribuir fullets que explicaven la necessitat que tothom col·laborés. Es van establir torns de dues hores. No es va tenir en compte ni cap estatus social ni cap situació familiar rellevant. Els soldats van trucar a les portes de cada casa i de cada pis i van fer signar uns documents que obligaven qualsevol home a anar en una zona concreta i treure la neu amb una pala que, si no tenia, se li facilitava. Aparentment ningú no va gosar oposar-s'hi, la situació era la que era i es feia complicat haver de justificar un no com a resposta. Però malgrat tota aquella quantitat de persones que treballaven organitzades i sense protestar, la neu va continuar caient i durant uns dies molts van témer que aquella situació s'eternitzés.